

TREFFER

1. Introductie

Het is goed om met jongeren regelmatig stil te staan bij de kerkgeschiedenis. Door de kerkgeschiedenis zie je immers hoe de Heere leidt, maar de kerkgeschiedenis heeft ook de kerk van deze tijd gevormd. Dwars door strijd, oorlog en vervolging wordt het Koninkrijk van God gebouwd.

Een belangrijk periode is de periode van de kruistochten. Deze werden gehouden om Jeruzalem en het Beloofde Land te bevrijden van de moslims. Als we de geschiedenis rondom de kruistochten op ons in laten werken, moeten we concluderen dat er niet veel goeds te melden valt. Het is een tijdperk waarin veel strijd en soms extreem geweld gebruikt werd. Dit geweld werd gerechtvaardigd met de roep 'God wil het'. Alleen hierover zou al een *Treffer* te vullen zijn. In deze *Treffer* gaan we daar echter op dit punt aan voorbij.

In onze tijd wordt regelmatig de link gelegd met het moslimextremisme en de aanslagen die gepleegd worden. Hoe moeten we daar als christen tegenover staan? En wat zegt de Bijbel over geweld? Dat zijn vragen waar we in deze *Treffer* bij stil zullen staan.

1.1 - Jaarthema

Andere onderwerpen binnen het jaarthema:

- Engelen
- Duivelen
- **Kruistochten**
- De vervolgde kerk
- Strijd om in te gaan

1.2 - Doelen:

1. Jongeren leren wat kruistochten zijn en waarom ze gehouden werden.
2. Jongeren leren welke kruistochten er gehouden zijn.
3. Jongeren leren waarom Israël bij de inname van Kanaän verschillende oorlogen moest voeren.
4. Jongeren leren hoe we moeten denken over de kruistochten in het licht van wat er in het Nieuwe Testament over geweld geschreven staat.

1.3 - Aansluiting op leefwereld:

Jongeren hebben ongetwijfeld over de kruistochten gehoord. Tijdens geschiedenislessen worden er hier verhalen over verteld en op school wordt hierover gesproken. Wellicht dat de kennis over de kruistochten weggezakt is.

Kennis over de kruistochten kan ook ingekleurd zijn door het bekende boek van Thea Beckman *Kruistocht in spijkerbroek* (of de verfilming van dat boek).

In de huidige maatschappij worden de kruistochten vaak vergeleken met de aanslagen die gepleegd worden door moslim-extremisten. Bij dergelijke aanslagen wordt vaak geroepen

‘Insjallah’ (bij de wil van Allah). Ook bij kruistochten werd geroepen: ‘God wil het’. Om een goede vergelijking te maken, moeten jongeren weten waarom de kruistochten werden gehouden, wat verschillen en overeenkomsten zijn.

Dat Jeruzalem een belangrijke stad is, bij de geschiedenis van de kruistochten, is over het algemeen wel bekend. Het is een belangrijke stad voor Joden, christenen en moslims. Alle godsdiensten gebruiken Jeruzalem als een pelgrimsplaats, waar al eeuwen pelgrims op bezoek gaan. Ook kruisvaarten waren pelgrimstochten.

De kruistochten hebben een belangrijke rol gespeeld in de ontwikkeling van de Westerse samenleving. Vanuit het Oosten werd veel kennis en kunde meegenomen, waardoor het Westen kon ontwikkelen. Zo zijn windmolens, uitgevonden door chinezen, door de kruistochten naar West-Europa gekomen. Door deze kennis kwam de samenleving tot ontwikkeling tot een samenleving waar we staan.

2. Inhoud

Een avond kan je op veel verschillende manier indelen. Om een goede lijn in het programma te hebben, worden een aantal opties uitgewerkt. Ook wordt er nog achtergrond informatie over het thema gegeven (rondom de leerdoelen), die gebruikt kan worden in de inleiding.

2.1 Uitwerking doelen

Algemene toelichting op leerdoelen:

Deze *Treffer* gaat over een kerkhistorisch onderwerp: de kruistochten. Het is goed om stil te staan bij de kerkgeschiedenis, maar daarbij moeten we ook de link leggen naar de Bijbel. Hoe moeten we het (christelijke) geweld in de Middeleeuwen zien in dat licht? Vaak worden de kruistochten gebruikt om het huidige moslimterrorisme enigszins te relativiseren. Er wordt dan gezegd: “de christenen konden er anders vroeger ook wat van, kijk maar naar de kruistochten.”

Ook de oorlogen (en het daarbij komende geweld) van het volk Israël bij de inname van het land Kanaän worden dan vaak genoemd. Daarom zal in deze *Treffer* dit onderwerp geplaatst worden in een Bijbels kader.

Leerdoel 1: Jongeren leren wat de kruistochten zijn en waarom ze gehouden werden.

Definitie

Als je op internet naar een korte, duidelijke omschrijving zoekt voor ‘kruistochten’ kom je tot de volgende definitie: *religieus geïnspireerde, militairen ondernemingen die westerse christenen ondernamen tussen 1096 en 1271 voor verovering en behoud van christelijke plaatsen in Palestina*. Hoe is het echter zo ver gekomen?

Bedevaarten naar Palestina

Omstreeks het jaar 300 had de moeder van keizer Constantijn de Grote een pelgrimstocht naar Jeruzalem gemaakt, om de plaats waar de Heere Jezus als mens geleefd had, te bezoeken. Op deze tocht vond zij naar eigen zeggen het kruis van de Heere Jezus. Sindsdien volgden velen haar voorbeeld. De tochten werden *bedevaarten* genoemd, de reizigers *pelgrim*. Hoewel pelgrims soms werden lastiggevalen, waren ze meestal welkom in Palestina. De inwoners van Palestina dreven handel met de pelgrims. Zij namen op hun beurt weer producten mee uit het Midden-Oosten, waarmee ze in Europa handelden.

Aanleiding voor kruistochten

Het land Palestina en de ‘heilige’ stad Jeruzalem behoorden jarenlang bij het Byzantijnse Rijk. In 1076 werd het veroverd door de Seldsjoeken. Dit was van oorsprong een Turks nomadenvolk, dat door interne verdeeldheid geëmigreerd was naar het Midden-Oosten en

zich hadden verenigd met andere volken. De Seldsjoeken behoorden tot de moslims. De Seldsjoeken maakten het de pelgrims moeilijk op hun bedevaart reizen. Ze werden mishandeld, gevangengenomen en soms zelfs vermoord. Een bekend voorbeeld van zo'n mishandelde pelgrim is Peter van Amiens; hij werd later leider van één van de kruistochten. In Europa ontstond grote verontwaardiging over de mishandeling van pelgrims. Er gingen steeds meer stemmen op om 'Het heilige land' te zuiveren van de 'heidenen'. Het ontbrak echter aan leiderschap, omdat de toenmalige paus, Gregorius VII een groot conflict had met de Duitse keizer Hendrik IV.

Paus Urbanus II

Vanaf 1088 was Urbanus II paus. Hij nam de taak op zich om Jeruzalem te heroveren op de moslims. Peter van Amiens had zich met zijn verhaal bij hem gemeld, inclusief een aanbevelingsbrief van de bisschop van Jeruzalem. In 1095 riep Urbanus II de Synode van Piacenza bijeen. Dit was een bespreking met bisschoppen uit Duitsland, Frankrijk en Italië. Daarnaast was ook een delegatie van de Byzantijnse keizer aanwezig. Deze had hulp gevraagd bij het verdrijven van de Turken uit zijn gebied. In vervolg op deze Synode vond in november 1095 het Concilie van Clermont-Ferrand plaats. De paus riep hierbij op tot de eerste kruistocht. Tijdens deze toespraak riep hij de bekende woorden: "Deus lo Volt!" (God wil het!). Het werd de strijdkreet van de mensen die op kruistocht gingen. Bovendien beloofde Urbanus II een aflaat - vergeving van zonden dus - aan degenen die aan de kruistocht deelnamen. Naast de zucht naar avontuur was dit één van de belangrijkste redenen dat mensen zich aanmeldden om mee te gaan.

Leerdoel 2: Jongeren leren welke kruistochten er gehouden zijn.

Overzicht kruistochten

Er zijn in bijna 200 jaar tijd in totaal 8 kruistochten geweest:

- 1e kruistocht (1095-1099):
Er gingen ca. 100.000 pelgrims op reis, onder wie veel ridders. Een van de bekendste ridders, die later heerser werd over Jeruzalem, was Godfried van Bouillon. Ze maakten een lange tocht van zo'n 4000 km. Onderweg stierven veel mensen door ontberingen. Er was onderweg veel moord en geweld, onder andere tegen Joden. Slechts 10% bereikte de stad Jeruzalem in 1099. De stad werd veroverd op de Seldsjoeken. Onder de leus 'God wil het' richtten ze hier een groot bloedbad aan onder de daar wonende Islamieten en Joden. Er werd zoveel bloed vergoten, dat een ridder zei, dat hij met zijn knieën door het bloed waadde. De kruisvaarders hielden Jeruzalem in handen tot 1187, toen ze verslagen werden door de legerleider van Egypte en Syrië. Jeruzalem kwam weer in niet-christelijke handen. Geen van de andere kruisvaarders zijn er in geslaagd Jeruzalem te heroveren. Wel zijn er verschillende andere steden in Palestina veroverd. Dit werden zogenaamde 'kruisvaarders steden' genoemd.
- 2e kruistocht (1147-1149)
Toen het nieuws in Europa bekend werd dat verschillende steden in Palestina weer ingenomen waren, riep de paus op tot een nieuwe kruistocht. Niemand had er zin in. Bernard van Clairvaux, een simpele monnik, preekte op een open veld voor duizenden mensen. Door zijn gloedvolle betoog wilde ineens velen mee op de kruistocht. Onderweg werden veel plaatsen geplunderd, puur en alleen om de buit. Uiteindelijk veroverden ze wel Constantinopel, de hoofdstad van het Byzantijnse Rijk.

- 3e kruistocht (1189-1192): *Nadat Jeruzalem in handen gevallen was van de Egyptische legerleider, kwam er een nieuwe kruistocht op gang. Het lukte niet om Jeruzalem te veroveren.*
- 4e kruistocht (1202-1204): *Deze kruistocht werd opgeroepen door paus Innocentius III. Het werd een grote mislukking.*
- 5e kruistocht (1213-1221): *Deze kruistocht werd eveneens opgeroepen door paus Innocentius III. Het werd een grote mislukking.*
- 6e kruistocht (1228-1229): *Deze kruistocht werd geleid door keizer Frederik II. Door slimme diplomatie wist hij de steden Bethlehem, Jeruzalem en Nazareth van de Egyptische sultan in handen te krijgen. Er ontstond echter verdeeldheid onder de christenen. Paus Gregorius IX was het niet eens met de onderhandeling van keizer Frederik en deed hem in de ban. Dit resulteerde in 1244 in de herovering van Jeruzalem op de christelijke troepen.*
- 7e kruistocht (1248-1254): *leverde geen verovering op.*
- 8e kruistocht (1270-1271): *leverde geen verovering op.*

Er wordt beweerd dat er ook een (of zelfs meerdere) kinderkruistochten zijn geweest. Het verhaal gaat dat er een jongen een visioen krijgt waarin God of een engel hem de opdracht geeft om een leger van onschuldige kinderen te verzamelen en daarmee naar Jeruzalem te trekken. De Middellandse Zee zou dan voor hen splijten en de weg naar Jeruzalem zou voor hen openliggen. Na wetenschappelijke onderzoeken blijkt dat er in de geschiedschrijving woorden verkeerd zijn geïnterpreteerd. Een kruistocht met alleen maar kinderen is er dus, waarschijnlijk, nooit geweest. Thea Beckman heeft in haar boek *Kruistocht in spijkerbroek* hier handig op ingespeeld.

Leerdoel 3: Jongeren leren waarom Israël bij de inname van Kanaän verschillende oorlogen moest voeren.

Bij de kruistochten werd over het algemeen veel geweld gebruikt. In de Bijbel wordt op verschillende manieren gesproken over geweld. In het Oude Testament is er sprake van veel geweld en strijd van het volk Israël tegen andere volken. We maken een vergelijking tussen de kruistochten en de inname van Kanaän. Er liggen overeenkomsten, maar tegelijkertijd ligt er tussen die beide een geweldige tegenstelling. We kunnen de inname van Kanaän niet op een lijn stellen met de kruistochten. In het hier na volgende blijkt ook wel dat er grote tegenstellingen zijn.

In het Oude Testament is Israël zelf vaak de aanvaller:

- **Op Gods bevel:**
De verdelgingsoorlogen, bijv. tegen Kanaän, waren op Gods bevel. Het wordt wel een 'heilige krijg' genoemd. De reden hiervoor is belangrijk. Deuteronomium 20:18: *Opdat zij ulieden niet leren te doen naar al hun gruwelen, die zijn hun goden gedaan hebben, en gij zondigt tegen de Heere uw God.*
- **Oorlogswetten:**
Bij de verdelgingsoorlogen golden Gods oorlogswetten (beschreven in Deut. 20). Ten opzichte van de oorlogen in de tijd van het Oude Testament waren de koningen van Israël "genadige koningen" (1 Koningen 20:31). Belegers van steden moesten bijvoorbeeld eerst vrede proberen te sluiten (Deut. 20:10-11) en bij de inname de vruchtbomen sparen (Deut. 20:19).
- **Afhankelijkheid:**
De wet schreef voor, dat de priesters met de trompetten een gebroken klank zouden maken. De klank van de trompetten was een teken van Gods hulp aan Zijn volk. Israël streed in afhankelijkheid van God, anders dan de volken om hen: *Zo zal uwer gedacht worden voor het aangezicht van de HEERE, uw God, zodat gij van uw*

vijanden verlost zult worden (Numeri 10:9 en kanttekening 10). Israël was wat betreft oorlogsuitrusting vaak de mindere van de vijand. Tot aan de regering van koning Salomo had Israël alleen een leger van voetvolk (Richt. 4:15), terwijl andere volken ook ruitery en strijdagens hadden. Daarom is het geloofsvertrouwen opvallend: Israël is sterk in zijn God (Ps. 20:8).

- **Om een heidens volk te straffen:**

Israël moest de strijd aangaan met heidense volken. Ze moesten de volken verdrijven en zelfs vernietigen. In Genesis 15:16 gaat het over de vernietiging van de Amalekieten. Aan de ene kant wilde de Heere het volk Israël beschermen tegen de gewoonten van Amalek, maar de Heere verloor hen ook vanwege hun eigen zonde.

In onderstaande tabel zie je een overzicht van de oorlogen die door (een deel van) het volk Israël gevoerd zijn ten tijde van het Oude Testament met daarbij de uitleg waarom deze oorlog gevoerd werd en of het in opdracht van de Heere was of niet.

Bijbelgedeelte	Partijen	Waarom werd de oorlog gevoerd?	Was de oorlog in de gunst van de Heere?
Genesis 14:1-24	Abraham - Kedor-Laómer	<i>Kedor Laómer strijdt tegen de steden Sodom en Gomórra. Hij overwint en neemt alle inwoners als gevangenen mee, onder hen ook Lot. Abraham hoort dit (vs. 13-14) en gaat Lot helpen. Daarbij bevrijdt hij ook alle andere mensen uit Sodom.</i>	<i>Ja, op de terugweg komt Melchizédek hem tegemoet en zegent Abraham. Hieruit kunnen we opmaken dat deze strijd in de gunst van de Heere is.</i>
Exodus 14:13-14	God - Egypte	<i>Farao met zijn soldaten achtervolgt Israël om hen terug te halen naar Egypte. Als ze zijn ingesloten, met vóór hen de Schelfzee, zegt Mozes tot het volk: "De Heere zal voor u strijden en gij zult stil zijn."</i>	<i>Ja, het gaat de Heere hier om Zijn eer (vs. 17-18).</i>
Exodus 17:8-16; Deuteronomium 25:17-19	Israël - Amalekieten	<i>Tijdens de woestijnreis wordt Israël in de rug aangevallen door de Amalekieten. Door gebed wordt de overwinning behaald door Israël. Ze strijden in de kracht van de Heere (vs. 9-12).</i>	<i>Ja, de Heere laat Mozes in een boek opschrijven dat het volk van de Amalekieten om deze laffe daad volledig uitgeroeid moet worden in de toekomst en verzekert de overwinning hiervan. De uitvoering van dit oordeel lees je in 1 Samuël 15.</i>
Numeri 14:40-45	Gedeelte van Israël - Amalekieten en Kanaänieten	<i>De 12 verspieters zijn terug gekomen. 10 van hen zijn negatief over het veroveren van Kanaän. Zij sterven en het volk Israël mag Kanaän nog niet in. Een aantal probeert dit toch. Ze worden gedood</i>	<i>Nee, in vers 41 en 42 geeft Mozes duidelijk aan dat dit tegen het bevel van de Heere is.</i>

		door de Amalekieten en Kanaänieten.	
Numeri 25:16-18; 31:1-2	Israël - Midianieten	God gebiedt Mozes om wraak te nemen op de Midianieten, omdat zij Israël verleid hebben tot zonden bij het feest met de Moabieten (Num. 25).	Ja, de Heere Zelf geeft de opdracht tot deze oorlog. Het volk van de Midianieten moet totaal uitgeroeid worden.
Numeri 33:50-56; Deut. 20:10-18	Israël - Kanaänieten, Jebusieten, Ferezieten, Hethieten, Hevieten, Filistijnen	God gebiedt Israël alle inwoners van het land te verdrijven. De uitvoering hiervan wordt beschreven in het boek Jozua en Richteren 1.	Ja, het is de opdracht van de Heere Zelf. Als het volk dit gebod niet opvolgt zullen de volken hen tot last zijn.
Richteren 1:21 - 2:5: <i>Alle stammen met uitzondering van Juda en Simeon voeren het bevel van de Heere om de Kanaänitische volken uit te roeien niet uit. De Heere bestraft hen hiervoor: de overgebleven Kanaänitische volken zullen met hun afgodendienst Israël tot een strik zijn. Je leest dit in het boek Richteren. Telkens zorgt de Heere toch weer voor een richter om Zijn volk bij Hem terug te brengen.</i>			

Leerdoel 4: Jongeren leren hoe we moeten denken over de kruistochten in het licht van wat er in het Nieuwe Testament over geweld geschreven staat.

Vanuit het Nieuwe Testament leer je dat je moeten liefhebben, zegenen, bidden, vergeven en in vrede leven. Wreken en vergelden van wat jou is aangedaan is niet Bijbels, dat doet de Heere op Zijn tijd:

- Matth. 5:43-47: “Gij hebt gehoord, dat er gezegd is: Gij zult uw naaste liefhebben en uw vijand zult gij haten. Maar Ik zeg u: Hebt uw vijanden lief; zegent hen die u vervloeken; doet wel degenen die u haten; en bidt voor degenen die u geweld doen en die u vervolgen; opdat gij moogt kinderen zijn uws Vaders, Die in de hemelen is”. (Zie ook Luk. 6:27-36)
- Lukas 23:34: “Vader, vergeeft het hun, want zij weten niet wat zij doen”.
- Handelingen 7:60: “Heere, reken hun deze zonden niet toe”.
- Romeinen 12:17: “Vergeldt niemand kwaad voor kwaad. Bezorgt hetgeen eerlijk is voor alle mensen. Indien het mogelijk is, houdt vrede met alle mensen. Wreekt uzelf niet, beminden, maar geeft de toorn plaats; want er is geschreven: Mij komt de wrake toe; Ik zal het vergelden, zegt de Heere”.
- 1 Thessalonicenzen 5:15: “Jaagt alle tijd het goed na, zo jegens elkander als jegens allen”.

In het Bijbelboek Openbaring wordt beschreven hoe Gods kinderen in de hemel uitzien naar het oordeel van God over Zijn en hun vijanden. Ze moeten geduld hebben, wachten op Gods tijd:

- Openbaring 6:10: “En zij riepen met grote stem, zeggende: Hoe lang, o heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt Gij ons bloed niet van degenen die op de aarde wonen? (...) En hun werd gezegd dat zij nog een kleinen tijd rusten zouden (...)”.

- *HC 19 vraag 52: “Dat ik (...) Christus tot een Rechter uit de hemel verwacht, Die al Zijn en mijn vijanden in de eeuwige verdoemenis werpe, maar mij met alle uitverkorenen tot Zich in de hemelse blijdschap en heerlijkheid nemen zal”.*

Het heft in eigen handen nemen wordt in de Bijbel veroordeeld. De overheid heeft echter wel de taak om het onrecht te bestrijden, desnoods ‘door het zwaard’.

- *Mattheüs 26:52: “Toen zeide Jezus tot hem: keer uw zwaard weder in zijn plaats; want allen die het zwaard nemen, zullen door het zwaard vergaan”. De kanttekening legt uit dat je niet zonder wettige toestemming het zwaard mag gebruiken.*
- *Romeinen 13:1-4: (...) want zij draagt het zwaard niet tevergeefs; want zij is Gods dienaars, een wreekster tot straf degene, die kwaad doet.”*
- NGB artikel 36 gaat over de taak van de overheid om het recht te handhaven, onder andere door middel van het zwaard.

- ➔ **NB1:** De uitwerking van dit leerdoel bevat denklijnen. Het is de bedoeling dat de jongeren door middel van een verwerkingsvorm zelf antwoord gaan geven op het leerdoel. Daarbij moet het antwoord niet zijn dat kruistochten ‘goed’ of ‘fout’ waren, maar is het belangrijk dat er ook aandacht is voor bijvoorbeeld goede bedoelingen bij de kruistochten.
- ➔ **NB2:** In leerdoel 3 en 4 worden geschetst hoe het Oude Testament en het Nieuwe Testament spreken over geweld. Het lijkt of er een tegenstelling is: In het Oude Testament was geweld de wil van God en in het Nieuwe Testament niet (meer). Een stap verder zou dan kunnen zijn dat de God van het Oude Testament een ‘boze en geweldadige’ God is. De God van het Nieuwe Testament daarmee een ‘zachtaardige en liefdevolle’. Deze verhouding wordt niet uitgewerkt in deze *Treffer*. Hier zou een aparte *Treffer* over kunnen geschreven worden. Voor de doelgroep is dit een stevig thema. We wijzen hier wel op de mogelijkheid dat er vragen kunnen komen van de jongeren.

Fysieke strijd en geestelijke strijd

In deze *Treffer* ging het vooral over fysieke strijd. Een ware christen heeft op aarde echter geen (of: niet alleen een) fysieke strijd, maar vooral een geestelijke strijd. Paulus zegt in *Éfeze 6:12*: *“Want wij hebben de strijd niet tegen vlees en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen d geweldhebbers der wereld, der duisternis dezer eeuw, tegen de geestelijke boosheden in de lucht”*. En *Timotheüs* schrijft in zijn eerste brief *“Strijd de goeden strijd des geloofs (...)”*. Hier liggen lijnen naar het persoonlijke leven van jongeren. Hoe gaan zij om met geweld en conflicten? Maar ook wat zegt de strijd over het eigen hart? Wat zegt het over de Heere? Over deze geestelijke strijd hopen we in de volgende *Treffer* met elkaar na te denken.

2.2 - Programma-voorstel

De verschillende programmaonderdelen die uitgewerkt zijn in deze *Treffer* zijn te combineren tot een geheel. Het is aan te raden hieruit zelf een keuze te maken, die passend is bij de groepssamenstelling.

3. Bijbelstudie

We bieden drie werkvormen aan om Bijbelstudie te doen, waarbij rekening wordt gehouden met de verschillende soorten jongeren.

3.1 Werkvorm 1 (denken) - Deuteronomium 20

Doel

De jongeren denken met elkaar na over de verschillende oorlogen die Israël gevoerd heeft tegen heidense volken. In dit Bijbelgedeelte lezen ze over de oorlogswetten. In dit stuk komt ook duidelijk naar voren waarom de Heere wilde dat er gestreden werd. Hier denken de jongeren met elkaar over na. Deze Bijbelstudie sluit dus vooral aan bij leerdoel 3 van deze *Treffer*.

Benodigdheden

- Pen en papier
- Bijbel met uitleg of Bijbel met kanttekeningen
- Bijlage 1 (met onderverdeling van Deuteronomium 20)

Uitleg opdracht

- *stap 1* - De jongeren lezen in groepjes met elkaar het genoemde Bijbelgedeelte.
- *stap 2* - Zie de tabel in de bijlage 1. In de kanttekeningen of uitleg achterhalen de jongeren waar de wetten voor dienden en dit schrijven ze bij de verschillende wetten. De jongeren schrijven de verklaring van de verschillende wetten in de tabel op.
- *stap 3* - De Heere God had er een reden mee dat de heidense volken uitgeroeid moesten worden. Die reden is in dit Bijbelgedeelte te vinden. De jongeren proberen het vers te vinden (vers 18) en werken dit uit.
- *stap 4* - De kruisvaarders dachten dat ze er goed aan deden om ten strijde te trekken naar Israël. Op basis van welk vers (vers 18) zouden ze dit gedaan kunnen hebben? Waarom was de situatie bij de kruisvaarders anders dan bij het volk van Israël?

3.2 Werkvorm 2 (denken/doen) - Deuteronomium 20

Doel

De jongeren denken met elkaar na over de verschillende oorlogen die Israël gevoerd heeft tegen heidense volken. In dit Bijbelgedeelte lezen ze over de oorlogswetten. Die oorlogswetten waren door God zelf gegeven. De jongeren denken met elkaar na over wat ze van deze wetten vinden en gaan hierover in discussie. Deze Bijbelstudie sluit vooral aan bij leerdoel 3 van deze *Treffer*.

Benodigdheden

- Pen en papier
- Bijbel met uitleg of Bijbel met kanttekeningen
- Bijlage 1 (met onderverdeling van Deuteronomium 20)

Uitleg opdracht

- *stap 1* - De jongeren lezen in groepjes met elkaar het genoemde Bijbelgedeelte met uitleg of kanttekeningen.

- *stap 2* - Elk groepje denkt vervolgens na over een van de oorlogswetten, zoals in de bijlage onderverdeeld. Met elkaar bedenken ze wat de strekking is van het stukje.
- *stap 3* - Vervolgens beeld het groepje de oorlogswet uit aan de andere groepjes. De andere groepjes moeten nu raden wat de strekking van dit gedeelte is.
- *stap 4* - Als laatste voegt de leidinggevende uitleg over de oorlogswetten toe. Waarom is dit een goede wet, waarom zou de Heere deze wet gegeven hebben?

3.3 Werkvorm 3 (denken/doen) - Mattheüs 5 vers 38 t/m 48

Doel

In deze Bijbelstudie leren de jongeren hoe ze in Nieuw-Testamentisch licht naar geweld moeten kijken. Het belangrijkste gebod wat de Heere Jezus Zelf noemt is het gebod van de liefde: *Dit is het eerste en grote gebod*. In de eerste plaats naar God, maar ook naar onze naasten. In deze Bijbelstudie gaat het juist ook over de liefde tot je vijanden. Deze Bijbelstudie sluit vooral aan bij leerdoel 4 van deze Treffer.

Benodigdheden

- Bijbel met kanttekeningen of Bijbel met uitleg
- A3-vel
- Stiften / potloden

Uitleg opdracht

- *stap 1* - De jongeren lezen in groepjes het Bijbelgedeelte. In dit gedeelte geeft de Heere eigenlijk nieuwe wetten als deze vergeleken worden met de oorlogswetten uit het oude testament. Welke aanwijzingen voor het liefdesgebod geeft de Heere Jezus? Schrijf deze op grote vellen papier (dit kan plenair of in groepjes).
- *stap 2* - Jongeren lopen (per groepje) naar een van deze vellen en schrijven er bij hoe je dat concreet in de praktijk brengt. Na ongeveer 5 minuten draai je verder naar het volgende vel papier. Jongeren mogen dan ook vraagtekens plakken of opschrijven als ze opmerkingen van anderen niet begrijpen of zich afvragen hoe het moet. Deze vragen zouden plenair besproken kunnen worden.
- *stap 3* - De jongeren kiezen een van de liefdesgeboden uit en deze gaan ze opschrijven (handletteren of in graffitiletters, of uitbeelden met een tekening) op het A3-vel.
- *stap 4* - Laat de jongeren er een foto van maken met hun mobiel. Misschien kunnen ze hem wel als achtergrond instellen zodat ze er iedere keer weer even aan herinnerd worden.

4. Inleiding

Hoe zet je een goede inleiding op? Soms is het lastig om een goede lijn te vinden. Daarom wordt hier een opzet gegeven voor een inleiding. Uiteraard moet je deze zelf verder uitwerken.

Onderdeel	Duur
<u>Intro</u> Je kan je inleiding starten met een uitroep: <i>God wil het!</i> Probeer zo beeldend mogelijk te schilderen wat er gebeurde tijdens de oproep tot een kruistocht. Gebruik hiervoor bijv. de Kerkgeschiedenis van Vreugdenhil. <i>of</i>	00:05

Start met de actualiteit van een aanslag die opgeëist is door moslims. Vaak heeft dan ook de kreet 'Inshallah' geklonken.	
<u>Kern</u> Zet kort uit een wat kruistochten zijn, hoe ze 'ontstaan' zijn. Hoe moeten we staan tegenover oorlog en geweld? Hoe spreekt de Bijbel over geweld? En wat zegt de Heere Jezus over het gebod van de liefde?	00:10
<u>Afsluiting</u> De Heere Jezus heeft het gebod van de liefde gegeven. Hij zegt dat we Hem moeten liefhebben en de naaste, zoals onszelf. Hij zegt zelfs dat we onze vijanden moeten liefhebben. Dat is ontzettend moeilijk. En toch... als de Heere die opdracht geeft, zal Hij ons dan niet helpen?	00:05

5. Verwerking

Naast de inleiding is het belangrijk om de inhoud ook te verwerken. Hieronder worden een aantal verwerkingsvormen aangeboden. Maak een keuze voor een of meerdere van deze werkvormen.

5.1 Opwarmers

Een opwarmer is een korte werkvorm om het thema vooraf in te leiden en de aandacht van de jongeren te trekken of om hen in de sfeer van het onderwerp te laten komen.

5.1.1 *Mijn mening (1)*

Benodigdheden:

- post-its
- A3-papier met daarop de stelling: 'De kruistochten waren goed'
- A3-papier met daarop de stelling: 'De kruistochten waren fout.'

Hang de twee A3'tjes op de muur; de ene links en de andere een paar meter naar rechts.

Elke jongere krijgt een post-it, schrijft daarop zijn naam en hangt deze ergens op een van de A3'tjes op de muur. De plek op de muur symboliseert je keuze.

Laat de posters hangen, en gebruik deze eventueel bij verwerkingsvorm 1.

5.1.2 *Wasknijpers veroveren*

Benodigdheden: per jongere vijf wasknijpers en een grote (buiten)ruimte.

Elke jongere bevestigt de vijf wasknijpers ergens aan zijn kleding. De jongeren krijgen vijf minuten de tijd om was knijpers te veroveren: af te pakken van de andere jongeren. Elke veroverde wasknijper wordt aan de eigen kleding bevestigd. Wie heeft na vijf minuten de meeste wasknijpers?

5.2 Verwerkingsvormen

5.2.1 *Mijn mening (2)*

Met deze verwerkingsvorm ga je verder op de opwarmer bij 5.1.1.

Gebruik de posters met post-its van opwarmer 1.

- *Stap 1:* Geef jongeren de gelegenheid om hun post-it te verplaatsen, als ze dat willen. Zijn ze door de inleiding tot andere gedachten gekomen?
- *Stap 2:* Maak groepjes van ongeveer vier/vijf jongeren, die qua mening dichtbij elkaar staan. Makkelijk manier: ga bij de muur staan, en lees, van links naar rechts, telkens vier of vijf namen af.
- *Stap 3:* Laat elk groepje een stelling formuleren die past bij hun mening, en dan zoveel mogelijk argumenten verzamelen. Om dat te vergemakkelijken zou je elk groepje een blad kunnen uitdelen met daarop geprint/geschreven:
 Onze mening over de kruistochten:
 Wij vinden dat de kruistochten...
 Dat vinden wij, omdat:
 1....
 2....
 3...
- *Stap 4:* Laat elk groepje hun papier ophangen op de muur met posters en post-its.

5.2.2 Voorlezen/vertellen

Zoek een mooi verhaal over kruistochten en lees dit voor (of een gedeelte er van). Nog mooier is om een spannend verhaal te vertellen. Zorg voor een sfeervolle setting, met evt. warme chocolademelk en wat lekkers, het licht wat gedimd.

TIP: Een aanrader is *Ridders van Sint Jan*, een historisch jeugdboek van Henk Koesveld over de tijd van de kruistochten. Hoofdstuk één van dit boek is ook gratis online te lezen op de site van uitgeverij Den Hertog.

5.2.3 Schilden maken

Benodigdheden:

- Hout
- Figuurzagen
- Schuurpapier
- Verf

Laat elke jongere een schild figuurzagen. Daarna kan het schild versierd worden met bijvoorbeeld een (zelfverzonnen) familiewapen, het 'logo' van de kerk, of een mooie toepasselijke spreuk.

Variatie

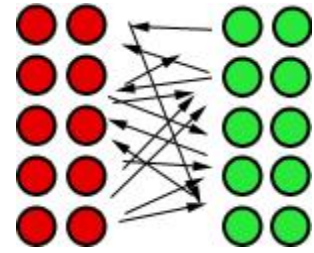
Je kan ook de schilden van karton laten maken. Print de vorm van het schild op het karton. Geef stiften, scharen, papier en andere knutselspullen om het schild te versieren.

5.2.4 Lagerhuisdebat

Benodigdheden:

- aansprekende stellingen over kruistochten of geweld in de Bijbel

Het Lagerhuisdebat is misschien wel de allerbekendste debatform. Zet twee rijen van stoelen tegenover elkaar. De ene kant is vóór de stelling; de andere kant tegen. Geef een stelling aan de voorstanders en de tegenstanders. Laat de groepen een aantal argumenten bedenken die hun standpunt onderschrijven.

Als het debat gaat beginnen, nemen de voorstanders plaats aan de ene kant. De tegenstanders nemen plaats aan de andere kant. De debatleider start met de stelling (evt. kan je per kant een woordvoerder benoemen, die een kort statement maakt). Daarna ontstaat de discussie. Wie het woord wil, staat op. Maar spreken mag pas als de debatleider (in eerste instantie een leidinggevende, later misschien een jongere) je het woord geeft. De meeste jongeren hebben het waarschijnlijk al eens gedaan!

Een Lagerhuisdebat duurt per stelling meestal maximaal tien minuten.

5.2.5 Land veroveren

Benodigdheden:

- Krijtjes
- Bal
- Groot plein/stoep

Een heerlijk buitenspel, dat de meeste jongeren nog wel kennen vanuit de basisschool. Teken met krijt een grote cirkel op de grond. Vanuit het midden van de cirkel verdeel je deze in stukken. Je maakt net zoveel stukken land als dat er kinderen mee doen. In het midden van de grote cirkel teken je een kleine cirkel. Deze kleine cirkel noemen we niemandsland.

Elke kind kiest nu een eigen stukje van de cirkel, dit wordt zijn/haar land, schrijf je naam in je eigen stuk land (of bedenk een naam voor je land).

De eerste speler gaat met een voet in niemandsland staan en roept: *Ik verklaar de oorlog aan ... (de naam van een andere speler of de bedachte naam)*. Terwijl de jongere dit zegt gooit hij de bal omhoog.

Alle jongeren rennen nu weg (vluchten), behalve degene van wie de naam geroepen is (de veroveraar). Zodra hij de bal heeft, roept hij STOP! Iedereen moet dan stil blijven staan. Vanuit het eigen land mag de veroveraar nu andere landen proberen te veroveren. De speler moet met minimaal een voet in eigen land blijven. Kan hij/zij dan iemand aan tikken, dan mag hij/zij een rondje om de voeten van dit kind tekenen met krijt. Dit wordt een dus een extra stukje land. Degene die getikt is, mag in deze ronde niet meer meedoen.

Kan de veroveraar niemand aantikken, geeft hij het commando 'LOPEN'. De andere jongeren bewegen dan tot ze weer terug zijn in hun eigen land (kan met een sprong binnen komen). Een veroveraar mag alle stukjes land die hij heeft getekend gebruiken (moet hij ze wel met sprong of grote stap kunnen bereiken).

Als iedereen terug is in zijn of haar eigen land, begint het spel opnieuw en roept de veroveraar van het eerste spel: Ik verklaar de oorlog aan...

6. Bidden en danken

Elke verenigingsavond begin je met gebed. Het is goed om in het gebed naast de actuele en persoonlijke zaken ook te bidden voor onderwerpen die te maken hebben met het thema van de avond.

Bidden en danken

- Vragen of deze avond over kruistochten en de Bijbelstudie over oorlogen in de Bijbel gezegend mag worden;
- Vragen of we onze naaste mogen liefhebben als onszelf;
- Bidden of de Heere ons de kracht wil geven om zelfs onze vijanden lief te mogen hebben;
- Bidden of de Heere wil zorgen en sparen in gebieden waar geweld is en aanslagen gepleegd worden;
- Bidden of de Heere zich wil ontfermen over alle nabestaanden van aanslagen;
- Bidden of de Heere de overheid wijsheid wil geven om al het onrecht op de juiste en Bijbelse manier te bestrijden;
- Danken dat in Nederland tot nog toe weinig onrust is en wij in vrijheid mogen leven;
- Danken dat Hij ons het grote voorbeeld van liefde heeft gegeven door zelfs Zijn eigen leven voor vijanden te willen geven.

7. Zingen

Welke psalmen en welke liederen passen goed bij het thema van de avond?

Psalmen

Psalm 17: 4
Psalm 27: 2
Psalm 28: 5
Psalm 33: 8
Psalm 35: 1, 13
Psalm 37: 9
Psalm 44: 1,2,4,9

Psalm 46: 5
Psalm 68: 15
Psalm 74: 10,12,21,22
Psalm 110: 1,3,5
Psalm 133: 3
Gebed des Heeren: 3,8
Avondzang: 6,7

Liederen uit 'Tot Zijn eer'

Lied 8: Als g'in nood gezeten
Lied 54: Ik reis naar de hemel
Lied 90: Psalm 138
Lied 104: Wat de toekomst brenge moge

8. Literatuurverwijzingen

Wil je meer lezen over dit onderwerp? Wil je informatie voor je inleiding? In de onderstaande boeken kan je er meer over lezen.

- Cammaraat, P. 2010. *Leren en leven. Handboek voor het Bijbelonderwijs*. Kampen: De Groot Goudriaan, p. 16-17, 187, 192
- Dowley, dr. Tim. 'De kruistochten' in: *De geschiedenis van het christendom*. Den Haag: Voorhoeve, p. 268-274
- Moerkerken, ds. A. 2018. *Naar het land dat Ik u wijzen zal. Twaalf overdenkingen over Abraham*. Houten: Den Hertog, p. 58-73
- Speet, Ben. *Kleine geschiedenis van Nederland. Deel 4. De tijd van steden en staten*. Zwolle: Waanders.
- Vreugdenhil, Joh. 2012. 'De kruistochten' H44 t/m 46 in: *De kerkgeschiedenis verteld aan jong en oud*. Houten: Den Hertog, p. 250-270.
- Gispén, prof. Dr. W.H. e.a. (red.). 1982. *Bijbelse encyclopedie. Vierde druk*. Kampen: Kok, o.a. kernwoord: oorlog.

Websites

- <https://historiek.net/kruistochten-samenvatting-oorzaken-gevolgen/76432/>
- <https://www.digibron.nl/search/detail/013773da7f6d2e4dbfaff04f/geweld-is-een-uiteerst-redmiddel/19>

Bijlage 1 - Deuteronomium 20

Oorlogswet	Verklaring
1 Wanneer gij zult uittrekken tot den strijd tegen uw vijanden, en zult zien paarden en wagenen, een volk, meerder dan gij, zo zult gij voor hen niet vrezen; want de HEERE, uw God, is met u, Die u uit Egypteland heeft opgevoerd. 2 En het zal geschieden, als gijlieden tot den strijd nadert, zo zal de priester toetreden, en tot het volk spreken. 3 En tot hen zeggen: Hoort, Israël! gijlieden zijt heden na aan den strijd tegen uw vijanden; uw hart worde niet week, vreest niet, en beeft niet, en verschrikt niet voor hun aangezicht. 4 Want het is de HEERE, uw God, Die met u gaat, om voor u te strijden tegen uw vijanden, om u te verlossen.	<i>De priester moet het leger toespreken.</i>
5 Dan zullen de ambtlieden tot het volk spreken, zeggende: Wie is de man, die een nieuw huis heeft gebouwd, en het niet heeft ingewijd? Die ga henen en kere weder naar zijn huis; opdat hij niet misschien sterve in den strijd, en iemand anders dat inwijde. 6 En wie is de man, die een wijngaard geplant heeft, en deszelfs vrucht niet heeft genoten? Die ga henen en kere weder naar zijn huis, opdat hij niet misschien in den strijd sterve en iemand anders die geniete. 7 En wie is de man, die een vrouw ondertrouwd heeft, en haar niet tot zich heeft genomen? Die ga henen en kere weder naar zijn huis; opdat hij niet misschien in dien strijd sterve, en een ander man haar neme. 8 Daarna zullen de ambtlieden voortvaren te spreken tot het volk, en zeggen: Wie is de man, die vreesachtig en week van hart is? Die ga henen en kere weder naar zijn huis; opdat het hart zijner broederen niet smelte, gelijk zijn hart. 9 En het zal geschieden, als die ambtlieden geëindigd zullen hebben te spreken tot het volk, zo zullen zij oversten der heiren aan de spits des volks bestellen.	<i>Sommige soldaten mogen naar huis.</i>

10 Wanneer gij nadert tot een stad om tegen haar te strijden, zo zult gij haar den vrede toeroepen. 11 En het zal geschieden, indien zij u vrede zal antwoorden, en u opendoen, zo zal al het volk, dat daarin gevonden wordt, u cijnsbaar zijn, en u dienen. 12 Doch zo zij geen vrede met u zal maken, maar krijg tegen u voeren, zo zult gij haar belegeren. 13 En de HEERE, uw God, zal haar in uw hand geven; en gij zult alles, wat mannelijk daarin is, slaan met de scherpte des zwaards; 14 Behalve de vrouwen, en de kinderkens, en de beesten, en al wat in de stad zijn zal, al haar buit zult gij voor u roven; en gij zult eten den buit uwer vijanden, dien u de HEERE, uw God, gegeven heeft. 15 Alzo zult gij aan alle steden doen, die zeer verre van u zijn, die niet zijn van de steden dezer volken.	<i>Een aanval op een stad ver weg.</i>
16 Maar van de steden dezer volken, die u de HEERE, uw God, ten erve geeft, zult gij niets laten leven, dat adem heeft. 17 Maar gij zult ze ganselijk verbannen: de Hethieten, en de Amorieten, en de Kanaänieten, en de Ferezieten, de Hevieten, en de Jebusieten, gelijk als u de HEERE, uw God, geboden heeft; 18 Opdat zij ulieden niet leren te doen naar al hun gruwelen, die zij hun goden gedaan hebben, en gij zondigt tegen den HEERE, uw God.	<i>Een aanval op een stad dichtbij.</i>
19 Wanneer gij een stad vele dagen zult belegeren, strijdende tegen haar, om die in te nemen, zo zult gij haar geboomte niet verderven, de bijl daaraan drijvende; want gij zult daarvan eten; daarom zult gij dat niet afhouden (want het geboomte van het veld is des mensen spijs), opdat het voor uw aangezicht kome tot een bolwerk. 20 Maar het geboomte, hetwelk gij kennen zult, dat het geen geboomte ter spijs is, dat zult gij verderven en afhouden; en gij zult een bolwerk bouwen tegen deze stad, dewelke tegen u krijg voert, totdat zij ten onderga.	<i>Als een verovering lang duurt.</i>